

Պրոֆեսորներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք.

№ 1 ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ · № 1

Մ. ԴԱՐԲԻՆՅԱՆ

հր

ՇԱՀ-ԶԱԴԵՅԻ ԱԲԱՍԻՆ

(ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ԼԵԳԵՆԴ)

891.995

Դ-26

1927 թ.

ԹԻՖԼԻՍ

29 MAR 2013

8177

ՇԱՀ-ՋԱԴԵՅԻ ԱԲԱՍԻՆ*)

(Ստեփանյան լեզվով)

I

Իմաստուն եր Շահ-Մուրադը: Նրա համբավը տարածված եր աշխարհիս ամեն կողմ: Սաղաղ եր նրա յերկիրը, հարուստ ու բարգավաճ: Հարուստ եր և ինքը. տունը լի ամեն բարիքով, դրամատունը վստակով ու թանկագին քարերով: Ամենքը յերանի եյին տալիս նրան, ու համարում ամենայն ջանիկը բոլոր մարդկանց ու թաղավորների մեջ: Բայց ինքը, Շահ-Մուրադը դժբախտ եր համարում իրեն, և շարունակ գլուխը կախ մտածում իր միակ վորդու—Ֆահրադի մասին:

Շահ-Ջադե Ֆահրադը մի գեղեցկազեմ, առողջ ու աշխույժ յերիտասարդ եր: Բոլոր կարծես բարդի ծառ լինեք, աչքերը—փայլուն փրուզ, խիկ թշերը—վոնց վոր Գյուլիստանի նոր բացված վարդ: Թե ձի հեծնեք, կասեյիր փայլակ շողաց, թե լախտ խաղար, կառեյիր բազե յե պտտում, թե հետդ զրուցեք, կասեյիր գարնան կարկաչուն աղբյուր ե շոյում ալանջը...

Բայց շոյլ եր Ֆահրադը, անդուստ շոյլ ու վատնոր: Նա չըզիտեք ինչ բան ե աշխատելը, վորտեղից ե իր հոր անչափ գանձն ու հարստությունը,

*) Շահ-Ջադե պարսկերեն նշանակում ե շահի վորդի: Աբախ—նշանակում ե 20 կողմկանաց: Մ. Գ.

վոր այնքան անխնա կերպով վատնում, դեն եր ա-
ծում ինքը: Յեւ ինչքան շատ եր շոտյում, այնքան
ավելի յեր ծանրանում աշխատավոր ժողովրդի դրու-
թյունը, վորի հարկերն ու տուրքերն որ ավուր ավե-
լացնում եր Շահ-Մուրադը, մի կողմից մտածելով,
թե Ֆահրադը մի որ խելքի կգա, մյուս կողմից ել մտա-
հոգում, վոր յեթե այգպես շարունակվի, տղան չի
կարող կառավարել ժողովրդին իրենից հետո, քանի
վոր ժողովրդի մեջ տրտունջներն ու դժգոհություն-
ներն որըստորե աճում եյին:

Իսկ Ֆահրադը մի անգամ արդեն ընկել եր ծուռ
ճանապարհ, և քանի գնում, այնքան ավելի յեր ան-
ուղղելի դառնում: Վոչ մի հորդոր կամ սպառնալիք
չեր ոգնում: Իմաստուն Շահ-Մուրադը, վոր հազա-
րավոր մարդկանց խելք եր սովորեցնում ու ճանա-
պարհ ցույց տալիս, չեր կարողանում իր վորդուն
խրատել, դարձի բերել:

Մի որ ել հուսահատված Շահ-Մուրադը, իր պա-
լատականների հետ զրուցելիս հայտնեց, թե ով վոր
մի հնար գտնի, կամ մի մարդ, վոր իր վորդուն,
Ֆահրադին դարձի բերի, կստանա մեծ պարգև:

Մեկը խորհուրդ տվեց ոտար յերկիր ուղարկել,
վոր կյանքը փոխվի, մյուսը խորհուրդ տվեց տանը
պահել և շրջապատել նրան խելոք մարդկանցով ու
զրբերով, մի յերրորդը գտավ, վոր Շահ-Ջադեն վոր-
սորդությամբ զբաղվի, և այլն, բայց այս բոլոր փոր-
ձերն անաջող անցան: Ֆահրադն առաջվա պես և ել
ավելի սկսեց զվարճությունների, խրախճանքի յետելից

ընկնել. և այս բանն ավելի յեր զարգանում նրա մեջ,
քանի ավելի յեր մեծանում:

II

Մի որ ել Շահ-Մուրադը նստած եր իր պատշ-
գամբում, յերը նկատեց, թե ինչպես մի բեռնակիր
մշակ, մեջքին դրված ծանրության տակ հազիվ որո-
վելով քայլում և ու անիծում իր որը—ասելով.

—Ախ, յեթե Շահ-Ջադեյի մի որվա ծախսած
գումարն ինձ տային, մի ամբողջ տարի ընտանիքս
սովից կազատվեր:

Եհ, ալլահ, ալլահ... մարդ բախտ ունենար ու
Շահ-Ջադե ծնվեր... հառաչեց մշակն ու բեռը հար-
մարեցնելով մոտիկ քարին, վրան դրեց ու ինքը
նստեց հանգստանալու:

Շահ-Մուրադը մտածմունքի մեջ ընկավ, թե կան
մարդիկ, վորոնք յերանելի յեն համարում իր վորդուն
և վորոշեց ծախյալ կերպով զրուցել բեռնակրի հետ:
Նա կանչեց իր ծառային, պատվիրեց, վոր ողնի

բեռնակրին և իմանա, թե վորտեղ ե տպրում նա, և ինչ ե նրա անունը:

Մութ ու ցուրտ ձմրան գիշեր եր: Բաղաքի խուլ թաղերից մեկում, մի կիսավեր խրճիթի մեջ, բեռնակիր Ոսմանը յերեխաներին ծածկել եր թաղիքով, վոր չմրսեն, իսկ ինքը կնոջը պատմում եր, թե ինչպես շահի ծառան ոգնել եր իրեն բեռը տանելու, յերբ մեկը դուռը բաղխեց:

— Դուռը բաց ե. ներս համեցեք, ձայնեց Ոսմանը:

— Տունդ շեն մնա, ներս մտնելով ասաց ոտաբականը, վոր ճամբորդ Հասանին գիշերելու մի անկյուն գտնվի:

— Գլխիս վրա, պատասխանեց Ոսմանը, համեցեք յեղբայր Հասան, համեցեք. տանս նստելու ուրիշ հարմար բան չունեմ, բայց փախանս կարող ե նստարանի տեղ ծառայել. վոչ խան եմ, վոչ ել շահ, վոր փափուկ բազմոցներ ունենամ, քեզ պես պատվական ժարդուն պատվելու համար: Ասենք... յեթե շահ լինեյի, յես ել շահի պես ղոնաղ չեյի ընդունի, են ել քեզ պես մոլորված ղոնաղ...

Խրճիթը մութն եր, և Ոսմանը չնկատեց, թե ինչպես ոտաբականը շառագունեց նրա խոսքերից:

— Շիրին, դարձավ Ոսմանը կնոջը, մեր հյուրը սոված կլինի, բեր, ինչ վոր ուտելու բան կա:

Շիրինը կռացավ, մարդու ախանջին փսփսաց, թե բացի չոր ու ցամաք հացից, ուրիշ վոչինչ չունեն ուտելու:

— Բեր, կնիկ, բեր, ինչ անենք թե միմիայն ցա-

ճաք հաց ե, ղոնաղին ինչ վոր տան, են ել կուտի:

Ոտաբականը հայտնեց, թե քաղցած չե, և խընդրեց, վոր նեղություն չքաշեն ուտելիքի համար:

— Ավելի լավ, ժպտալով ասաց Ոսմանը. թող ինձ մոտ հյուր յեկողը միշտ կուշտ լինի, իսկ յեթե քաղցած լինի, բայց իմանա, վոր միմիայն չոր-ցամաք հաց են տալու և նեղանա, թող ինքն ել իմ որը, իմ նեղությունը քաշի, վոր իմանա, թե ինչքան ծանր ե տանտիրոջ համար, վոր անժամանակ յեկած ղոնաղին չի կարող արժանի պատիվը տալ:

Բայց, Հասան յեղբայր, ներիր, վոր չհարցրի ով լինելդ, վորտեղից և ինչի համար գալդ մեր քաղաքը, յեթե անհարմար չե, ասա, կխոսենք, ժամանակը կանցնի, կուսանա, միևնույն ե, չոր հաց չուտող ղոնաղը, չոր տափին առանց անկողին չի քնի, իսկ յես քացի մի թաղիքից, վորի վրա յես ու կինս ենք պառկում առանց հանվելու, ուրիշ վոչինչ չունեմ:

Ղոնաղը նորից շառագունեց Ոսմանի անողոր, կծու հեգնանքից, բայց իրեն զսպելով ասաց.

— Յես, Ոսման ախպեր, հեռու տեղից եմ գալի: Լսել եմ, թե Շահ-Ջադե Ծահրաղը մի անուղղելի յեթիտասարդ ե, վորին ուղղելու, դարձի բերելու համար, շահը մեծ պարգև ե խոստացել, յեկել եմ բախտս փորձեմ. մի առաջարկ ունեմ, մի միջոց. յեթե աջողվի, պարգևը կըստանամ, ծեր հասակում ապահով կապրեմ, պատասխանեց Հասանը, և ձեռներն սկսեց ճմռել:

— Լավ միտք ե, լավ ել գործ, ասաց Ոսմանը, բայց ինձ վոր լսես, յետ կդառնաս քո տուն, վորով-

հետև պարգևի փոխարեն գլուխդ կարող ես թողնել մեր քաղաքում: Շահ-Ջադե Ֆահրադն անուղղելի յե:

Այ, յեթե Շահը խելք ունենար և ինձ լսեր, յես նրան կասեյի, թե ինչ միջոց կա Ֆահրադին ճամբրի բերելու, բայց յես կարող եմ հանդգնել, մտնել իմաստուն Շահ-Մուրադի մոտ, և խելք սովորեցնել նրան...

Իսկ ի՞նչ ե քո առաջարկելիք միջոցը, յեթե միայն գաղտնիք չե. չվախենաս, Ոսմանն ուրիշի հացը չի խլի:

Ոտարականը քիչ մտածելուց հետո, դարձավ Ոսմանին.

— Գիտե՞ս, Ոսման ախպեր, յեկ մի բան ասեմ. ալլահը կամեցել ե, վոր մենք իրար հանդիպենք. արի, յես իմ մտածածն ասեմ քեզ, դու ել քոնն ինձ ասա, վորիս առաջարկով վոր Շահ-Ջադե Ֆահրադն ուղղվի, խոստացած պարգևը կխենք:

— Լավ. համաձայնվեց Ոսմանը, միայն մի պայմանով, վոր յեթե վոչ մեկիս առաջարկն ել չընդունվի, կամ աջողություն չգտնի, Շահ-Մուրադի ֆարձանների ֆալախկայի հարվածները քո վոտներին միայն կպչեն. իմ անունը վոչ վոք չիմանա: Յեթե համաձայն ես, ասա քո գիտցած միջոցը, հետո յես իմը կստեմ:

— Համաձայն եմ, հայտնեց ոտարականը. յես կարծում եմ, վոր Շահ-Ջադե Ֆահրադը կուղղվի, յեթե Շահ-Մուրադը նրան Մուֆթի*) դարձնի: Ֆահրադի հոգևոր մեծ կոչումը և պաշտոնը, նրան անհարմար դրության մեջ կդնեն, և նա ուղի-չուղի, ժողովրդի առաջ բարոյական յերևալու համար, ձեռք կը-

*) Մուֆթի—հոգևորականության պետ, գլուխ:

քաշի զվարճություններին ու շոայություններին: Հիմի, Ոսման ախպեր, դու յել քոնն ասա:

Ոսմանը քմծիծաղ տալով դարձավ Հասանին.

— Չնեղանաս, ոտարական յեղբայր, իմ թանկագին հյուր, վոր ասեմ, թե չհավանեցի առաջարկդ: Դու գիտե՞ս, թե ինչ ես ուղղում անել. ուղղում ես շահի գանձարանն ապահովես, և ժողովրդի գըպանի բերանն ու քսակը տաս Ֆահրադին: Ի՞նչ միամիտ մարդ ես, վոր կարծում ես, թե մոլլաները, դաղիններն ու մուֆթիները բարոյական մարդիկ են, ասածու ծառաներ: Դրանց ֆարաջան ե, վոր մարդկանց աչքից ծածկում ե նրանց կեղտերը: Առանց են ել Ֆահրադը ձրիակեր ե, դու ուղղում ես նրան ձրիակերների գլուխը, նրանց պետը դարձնես .. Ձե, չհավանեցի առաջարկդ. բայց փորձիր:

— Իսկ քո առաջարկն ի՞նչ ե, քոնը. սնդեց Հասանը:

— Իմը, յեղբայր, անիրագործելի մի բան ե. բայց պայմաններիս համաձայն, կասեմ: Իմ առաջարկը, ճիշտ քոնին հակառակն ե: Յես կարծում եմ, վոր մինչև Ֆահրադը չիմանա, թե ինչ բան ե աշխատանքը, չճաշակի նրա բոլոր գառնությունները, չի իմանա վոչ իր տան, վոչ իր կարողության, վոչ ել այն փողի պատիվը, վոր այնքան անխնա ծախսում, վատնում ե. մինչև ինքն ել ինձ պես փալան չառնի մեջքին, բեռան տակ չանքա ու չբրտնի, չի իմանա, վոր են ծախսվող փողերը մեզ պես համբալների կորացած մեջքից են հանում ու լցնում շահի գանձարանը:

Միմիայն աշխատանքը կարող ե նրան ուղղել, դարձի բերել...

Յես վոր շահի տեղը լինեմ, Ֆանրադին կգրկեմ թե ժառանգությունից, թե կոչումից և թե կարողությունից: Թող գնա ու իր աշխատանքով ապրի, թե կարող ե: Միմիայն աշխատանքը կարող ե նրան ուղղել, դարձի բերել:

Բայց... Շահ Մուրադը կհամաձայնվի... Դժվար թե: Ահա թե ինչու յեմ ասում, վոր իմ առաջարկն անիրագործելի յե: Կուղեմ, ասա շահին, առաջարկիր, բայց վախեցիր ֆալախկայից, նրա ճիպոտների հարվածները յես մի անգամ ճաշակել եմ կրունկներիս:

Լուսաբացը մոտ եր: Ոտարականը հրաժեշտ տվեց Ոսմանին, իսկ վերջինս պառկեց մի քիչ հանգստացնելու իր ջարդված վոսկորները:

III

Ուշ արթնացավ Ոսմանը, բայց աչքերը բացվելուն

պես կինը նրան հայտնեց, թե դուրսն ինչ վոր խոսում են շահի նոր ֆերմանի*) մասին, թե իբր Շահ-Մուրադը գրկել ե իր միակ վորդուն, թաղաժառանգ Ֆանրադին, գահից, անունից ու ժառանգությունից:

— Կնիկ. ասաց զարմանքից աչքերը չռած Ոսմանը. գիշերվա մեր դոնադն անպատճառ ինքը Շահ-Մուրադն ե յեղել, թե չե ո՞վ կարող եր եսպես շուտ հասնել շահի պալատը, մտնել նրա մոտ, ասել իմ մտածած գատարկ զրույցը...

Ապա փալանը մեջքին հագնելով դուրս եկավ հրապարակ, կնոջն ասելով.

— Շիրին. թե այլևս չվերադառնամ տուն, ել չփնտրես, կընշանակի Շահ-Մուրադի պարգևին եմ արժանացել:

Շիրինը թեև չհասկացավ մարդու ասած յերկիմաստ դարձվածքը, բայց սովոր լինելով նրա կատակներին, առանձին ուշք չդարձրեց:

Այդ որը վողջ քաղաքի խոսակցությունը շահի ֆերմանն եր: Այստեղ-այնտեղ հավաքված խմբեր տաքտաք վիճում եյին, վոմանք դովում շահի խելացի վորոշումը, վոմանք քննադատում:

Շահի ֆերմանի մեջ պարզ ասված եր, վոր Շահ-Մուրադը հրաժարվում ե Ֆանրադին իր վորդին ճանաչելուց, հրամայում ե իր բոլոր հպատակներին, վոր նրան, իբրև Շահ-Ջադեյի, վոչ պարտք տան վոչ ել պատիվ, իսկ ոտար, հարևան պետություններին ել խնդրում ե, վոր Ֆանրադին իրենց յերկիրը չթողնեն:

*) Ֆերման—դեկրետ, հրաման, մանիֆեստ:

Ոսմանն ամեն կերպ աշխատում էր հրապարակում այդ մասին չխոսել. վախենալով, թե կարող են բան իմանալ, և շարունակ շուրջն եր նայում, վոր հանկարծ չլինի իրեն բռնեն վոստիկանները և տանեն պատժելու իր հանդուգն խորհրդի համար:

Այսպես ահ ու դողով նա ապրեց առաջին որը, յերկրորդը, յերրորդը. նրան վոչ մի բան ասող չեղավ, ու մի իրիկուն էլ, յերբ տանը նստած խոսում եր այն մասին, թե ինչպես Շահ-Ջադե Փահրադից ամենքը յերես են դարձրել, անգամ նրա մոտիկ ընկերները, վորոնք շարունակ նրա հետ քեֆեր եյին անում, դուռը կրկին բաղխեցին.

— Ներս համեցեք, ֆուխարա (աղբատ) Ոսմանի դուռը միշտ բաց է:

— Սալեմ ալեյքում*) Ոսման ախպեր, չէս ասում, թե քո զոնաղ Հասանն ինչ եղավ, մեռավ, սպանվեց, բանտն ընկավ շահի հրամանով, թե մեծ պարգև ստացավ...

— Վոչինչ պատահած չի նրան, և յես շատ գոհ եմ, վոր իմ զոնաղը, իմ Հասանը նորից մեզ հիշեց. բայց, այ մարդ, ինչպես շուտ կարողացար հասնել շահի պալատը, և խոսել նրա հետ:

— Եհ, յեղբայր Ոսման, շահն ինձ 3 որ համարյա բանտարկած պահեց, մինչև վոր չիմացավ, թե վոչ մի վաճառական Փահրադին ապառիկ չի տալիս, վոչ

*) Պարսիկներն ու թուրքերն իրար հանդիպելիս այս խոսքերով են բարևում:
Մ. Դ.

մի դառաֆ*) փող չի պարտք տալիս, և վոչ մի ճաշարանատեր ապառիկ կերակուր, ինձ չթողեց, վոր գամ քեզ տեսության:

Հիմի յեյ... ճշմարիտ է, յեկել եմ, բայց իսկույն յետ եմ դառնալու: Շահի խոստացած մեծ պարգևը թեև յես չեմ ստացել, բայց շեն մնա նրա գանձաբանը, ինչ վոր տվել է, յեկ առ այժմ կիսենք:

Այս ասելով Հասանը մի վոսկի դեցեց Ոսմանի գոգը, և ինքն անհետացավ:

Հասանի հեռանալուց հետո, Ոսմանը վոսկին ձեռին բռնած դարձավ կնոջը.

— Շիրին, առ պահիր այս հարամ փողը, մինչև տեսնենք բանն ինչով է վերջանալու. Ոսմանն այնքան հիմար չե, վոր չճանաչի իր հետ խոսողին. քեզ ասում եմ—դա Շահ-Մուրադն է, մի վոսկու տեղ հարյուրը կհանի մեջքիցս:

Կինը թեև համաձայն չեր մարդու հետ, բայց և այնպես կատարեց նրա պատվերը, և դրամը պահեց:

IV

Որերն անցնում էին, և Շահ-Ջադե Փահրադը քանի գնում, այնքան ընկճվում, այնքան հուսահատվում եր: Վոչ մի մարդ նրան ձեռք չեր մեկնում, վոչ մի ընկեր կամ բարեկամ—ուշադրություն: Ո՞վ եր գժվել Փահրադին, շահի ֆերմանով ամեն իրավունքներից զրկված Փահրադին, պատսպարել կամ պաշտպանել:

*) Զառաֆ—փող մանրացնող, վոր մանրելու համար տոկոս և վերցնում:
Մ. Դ.

Յեւ չա՛ Շահ-Ջադեյից—դարձավ մի արհամարհ-ված դատարկաշըջիկ, վորը ծախելով իր վերջին զգեստը, մնացել էր ցնցոտիներով, և մի ժամանակ յերկրի պարծանք յերիտասարդը, այժմ նման էր մի ջաղաց-պանի, քուրքի մեջ փաթաթված ու ալրոտ, փոշոտ...

Մի որ էլ Ֆահրադը յերբ աչքերը բաց արեց խոնավ նկուղում (իսկ նա ապրում էր պալատի նկուղ-ներէից մեկում, այն էլ շնորհիւ Խոռոպանի հովանա-վորութեան), նկատեց, վոր այլևս վոչ փող կա գրպա-նում և վոչ էլ ծախելու բան:

Ձմրան ցուրտ որ էր. խոնավ նկուղն էլ ավելի յեր խոնավ ու ցուրտ թվում նրան: Կարծես զերեզ-մանի հոտ էր գալիս: Պետք էր դուրս գալ. բայց դեպի ո՞ւր... Գոնե մի տաք անկյուն լիներ, մի կտոր հաց... Ու հիշեց Ֆահրադն անցած որերը, հիշեց ու արտասվեց:

Սակայն ի՞նչպես են ապրում աղքատ մարդիկ, մտածեց նա. ի՞նչ են անում նրանք, վոր ապրում են առանց շահի գանձարանի...

Ու վորոշեց Ֆահրադը դուրս գալ հրապարակ, տեսնելու, թե ինչով և ինչպես են ապրում մարդիկ, դուցե ինքն էլ սովորի:

V

Հրապարակում յեռ ու դեռ էր, առևտուր, մշակ-ները բեռներ ելին կրում, կյանքը յեռում էր. ծիծա-ղում—խնդում ելին բեռնակիրները, կատակներ ա-նում, կարծես թե իսկի մեջքներին ծանրութուն չը-լիներ:

Կանգնել էր Ֆահրադն ու դիտում էր այդ իրեն-անծանոթ աշխարհը, յերբ մեկը հեռվից կանչեց.

Կանգնել էր Ֆահրադն ու դիտում էր այդ իրեն անծանոթ աշխարհը...

— Ե՛յ, ո՞վ ես, ի՞նչ ես պարապ կանգնել, յեթե ուզում ես, յեկ այս բեռը տունս հասցրու, ցրտից փետացել ես, համ կտաքանաս, համ էլ մի աբասի փող կաշխատես, մի որ կապրես:

Ֆահրադը մի քիչ կանգ առավ, մտածեց՝ գնա՞լ, թե չե, և բնազդաբար վազեց դեպի բեռան տերը, տապ-րակն առավ շալակն ու հայդե...

Անսովոր ծանրութեան տակ Ֆահրադը քիչ ան-հարմար զգաց իրեն, բայց մի հաճելի տաքութուն անցավ նրա—ցրտից համարյա ցամաքած յերակներով, ու քայլերն էլ ավելի արագացրեց: Տերը նրան խոս-տացած աբասին վճարեց:

Կանգնել եր Պահրադն աբասին ձեռին փողոցի անկյունում: Նա շուտ-շուտ նայում եր աբասուն, ապա սեղմում կրծքին, նորից նայում, շոյում, ինչպես մայրը իր անդրանիկ զավակին: Պահրադը մինչև անգամ մոռացել եր, թե առավոտից վոչինչ չի կերել: Նա այնքան եր տարվել իր առաջին աշխատանքով, վոր մոռացել եր և՛ քաղց, և՛ ցուրտ: Մութն ընկնում եր, բայց Պահրադը չեղ ել մտածում վորևե բան առնելու մասին. ինչպես կարելի չե հեշտությամբ ծախսել այնքան սիրելի փողը, իր հալալ քրտինքի առաջին աշխատանքը...

Ու Պահրադը գեղեցիկ հուլունք գտած յերեսայի պես, վաղեց դեպի հոր ախոռապանը, վոր ցույց տա նրան, թե ինչ գեղեցիկ ե.իր աշխատած աբասին, վորի նմանը ինքը «չեր տեսել» իր հոր գանձարանում:

Ախոռապան Ոմարը ծիծաղեց Պահրադի վրա, և իսկի յել ուշադրություն չդարձրեց նրա աշխատած աբասու վրա: Պահրադը խռոված յերեսայի պես քաշվեց իր նկուղը և աբասին կրծքին պինդ սեղմած վորոշեց մի լավ տեղ պահել այն, և մյուս որը դուրս գալնորից աշխատանքի. և յեթե վաղն ել բախտը բանի, և փող աշխատի, ապա նոր միայն ծախսի մյուս որվա աշխատանքը, յերբ շահի ծառան դուռը բաց անելով հայտնեց, թե Շահ-Մուրադը նրան կանչում ե:

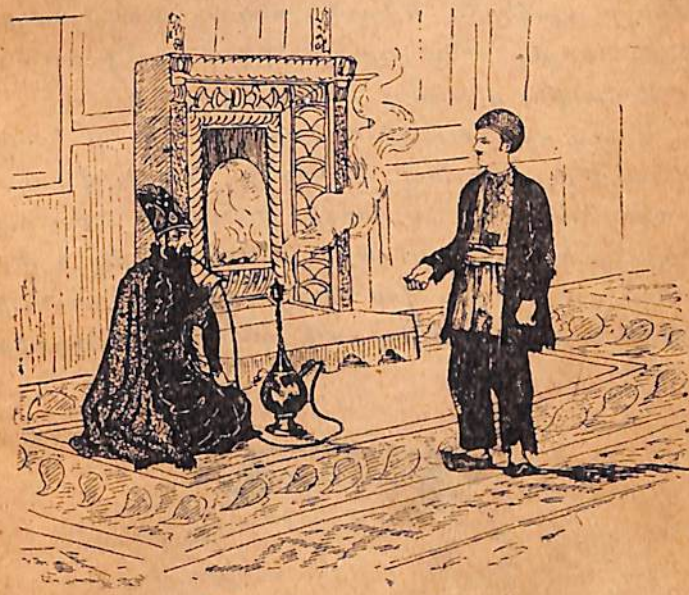
Շահ-Մուրադը, վոր ծառաներին պատվիրել եր, հետևել Պահրադի կյանքի մեջ կատարվող բոլոր փոփոխություններին, իմացավ ախոռապանից Պահրադի աբասու պատմությունը, և յերբ Պահրադը ներս

մտավ հոր առանձնասենյակը, վերջինս նստած եր վառվող տաք բուխարու առաջ:

— Դե, Պահրադ, ասաց Շահ-Մուրադը վորդուն, ասա տեսնեմ ինչպես են անցնում որերդ, լսեցի, վոր այսոր շատ ուրախ ես, փող ես աշխատել, կարելի՞ չե տեսնել, թե այդ ինչ տեսակ փող ե:

— Այո, հայր, աշխատել եմ, և այնպիսի մի աբասի, վոր քո գանձարանում յերբեք չես չեմ տեսել. ահա, սու, դու յել տես. պատասխանեց Պահրադը, ու բռնումը պինդ սեղմած աբասին տվեց հորը:

Շահ-Մուրադը վերցնելով աբասին, տնդդեց ու հենց Պահրադի աչքի առաջ, նետեց վառվող բուխարին:

Ահա, սու, դու յել տես...

— Ի՞նչ ես անում, հայր. դուռաց Ֆանրադն ու
ձեռքը մեկնեց, վոր կրակից հանի իր աբասին:

Ֆանրադի ձեռքն այրվեց, բայց նա մյուս ձեռ-
քով ուղեց հանել իր սիրելի աբասին: Անողուտ: Ֆան-
րադի մյուս ձեռքն ել այրվեց:

Շահ-Մուրադը կանչեց պալատական բժշկին, վոր
Ֆանրադի ձեռքերը բժշկի, և յերբ Ֆանրադը ցավից
աղիոզորմ ճչում եր, Շահ-Մուրադը ժպտալով ասաց
նրան.

— Այժմ, Ֆանրադ, դու դարձյալ իմ ժառանգն ես
ու հարազատ, սիրելի վորդիս:

Այժմ դու կուղղվես, վորովհետև այն վատնող
ձեռքերն այրվեցին, և նրանց տեղ առաջ եկան աշխա-
տանքի ձեռքեր: Թո՛ղ ալլահը յերկար կյանք տա համ-
բալ Ոսմանին, վոր քեզ դարձի բերեց:

Մյուս ուրը ամբողջ ազգաբնակչությունը խոսում
եր Շահ-Մուրադի նոր ֆերմանի մասին, վորով նա
վերադարձնում եր իր վորդի Ֆանրադին նրա բոլոր
իրավունքները, և վոր շատ զարմանալի յեր ամենքի
համար, դա այն եր, վոր նույն ֆերմանով բեռնակիր
Ոսմանը նշանակվում եր շահի պալատի խորհրդական:

ԼՈՒՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ

ՆՈՒՑՆ ՀԵՂԻՆՈՒԹ

1. Մինխտորներ,—պիես 1 գործ. 50 կ.
2. Յարն ու Մուրճը,—հեքյաթ (չափածո) . . . 50 կ.
3. Շահ Զադեյի արասին,—արևելյան լեզունդ . . 10 կ.

Հեղինակի հասցեն՝ Тифлис, Абас-абадская пл. № 7.

Գրառեպար № 1806.

Տիրած 2000.

Թիֆլիս, Ժ.Տ.Գ.Խ Պոլիգրաֆարհատի 4-դ տպ., Պուշկ. փող. № 3.